

БЭС ЫЙЫН 12 КҮНЭ – АРАССЫЙА КҮНЭ!

ИЛ ДАРХАН НЭДИЭЛЭТЭ

2

ТИЭРГЭН

3

МИН ДОЙДУМ -
АРАССЫЙА
(ИНФОГРАФИКА)

6

Чурапчыга күн тахсар!

САНА ОЛОХ

12+

2021 сыл
Бэс ыйын
11 күнэ
бээтинсэ
№ 42
(11795)

Чурапчы улуунун хаһыата • ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • [sanaoloh](#)

бээтинсэ бэс ыйын 11> субуота бэс ыйын 12> баскыһыанна бэс ыйын 13> бэнидизэньик бэс ыйын 14> оптуорунньук бэс ыйын 15> сэрэдэ бэс ыйын 16> чэппиэр бэс ыйын 17

--- ЭБЭРДЭЛЭР ---

Ытыктабыллаах Саха сириг олохтоохторо!

Саха Өрөспүүбүлүкэтин салалтатын уонна тус бэйэм ааппыттан дойдубут сүрүн бырааһынньыгынан - Арасыйыа күнүнэн эбэрдэлиибин!

1990 сыл бэс ыйын 12 күнүгэр дойду дьылбатыгар – сана судаарыстыбаннас олохтоонутугар уонна гражданскай уопастыба сайдыытыгар – дьонун суолталаах быһаарыы ылыныллыбыта. Бүгүн, отуттан тахса сыл ааспыт кэнэ, Арасыйыа Федерацията чэчири сайдар держава быһыытынан биэр кэлимин бөбөгөттө, аан дойдуга бэйэтин миэстэтин билгэтииттэ дири кыахтаахпыт. Бу күн биһиги аан дойдуга үрдүгэр саамай кизин сиригэн тайаан сытар дэргэ кэстөр духуобунай баайдаах, тулхадыбат сыаннастаах төрөөбүт Аба дойдубутун кизин тутта чыстиибим.

Биһиги, Арасыйыа олохтоохторо, ханнык да кэмгэ биэр сомоҕо буолар кыахпытынан, модун санаабытынан уонна дойдуга бэриинилээхпитинэн уһуллукчу уратылаахпыт. Бүгүн эмиэ, дьаһ тарбаммыт уустук кэмгэр даҕаны, түмсүүлээх буолуубут, бэйэ-бэйэбиз көмөлөсүһүүбүт уонна аһыныгас быһыыбыт быстах ыарахаттары биһигэ туораан, дойдубут туһугар айарбытыгар-тутарбытыгар көмөлөһөлөр.

Элбэх омуктаах норуолпут кыайыларынан-хотууларынан көлүөнэттэн көлүөнэбиз

бэриллэр албан ааттаах историческай нэһилиэстэбэтин харыстыыр уонна байытар – биһиги ытык изэспит. Дойдубут модун күүһэ уонна оҕолорбут кэскиллэрэ биһиги таһаарылаах үлэбититтэн уонна гражданскай элпизтинэспититтэн быһаччы тутулуктаахтар.

Социальнай-экзэмиичэскэй өттүнэн сүүнэ кыахтаах стратегическай суолталаах эрэгийиэн быһыытынан Саха сирэ дойдуга билгэ сайдыытын сыалларын-соруктарын ситиһэргэ сүткэн кылааты киллэрэр. Национальнай бырайыактары олоххо киллэри уонна сана инвестициялар өрөспүүбүлүкэбиз экзэмиичэ салаалара үүнэллэригэр, аныгы уонна табыгастаах инфраструктураны тэрийэргэ, Саха сириг олохтоохторун олобун хаачыстыбатын уонна таһымын үрдэтэргэ көбүлүүр күүс буолаллар. Бүгүн социальнай эбийиэктэр, суоллар, муосталар түргэн тэтиминэн тутуллаллар, уопастыбаннай сир-уоту тупсабай оноруу ыытыллар, сана технологиялар киллэрлэр. Улуу Арасыйыа тускутун туһугар бары биһигэ үлэлээтэхпитинэ кизин хабааннаах былааннары олоххо киллэриэхпит дигэн билгэ эрэллээхпиз.

Күндү Саха сириг олохтоохторо! Бу кэрэ-бэлиэ күн үүммүтүнэн эһиэхэ чэгиэн-чэбдик туругу, үтүөбү эрэллэ, дьолу-соругу, или-эйэни уонна этэнгэ буолууну баҕарабын! Саҕалаабыккыт сатанньыт!

Айсен НИКОЛАЕВ,
Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана.

Күндү улууспут олохтоохторо!

Улуус дьаһалтатын уонна улуус дьокутааттарын Сэбиэтин аатыттан дойдубутугар улахан суолталаах бырааһынньыгынан – Арасыйыа күнүнэн эбэрдэлиибим!

Арасыйыа күнэ – хас биридиибит бырааһынньыга. Бу күн Аба дойдуга ис сүрэхпиттэн бэриинилээх, норуотун уонна судаарыстыбатын устуоруйатын күндүтүк саныыр, ытыктыыр, төрөөбүт дойдуга барбарарын туһугар үтүө суобастаахтык үлэлиир бары дьону биһигэ түмэр уонна сомоҕолуур. Биһиги Арасыйыабыт – үгүс үйэлэртэн силэс тардар устуоруйалаах уонна баай култууралаах дойдуга. Дойду сайдыытыгар уонна ата-баар туруутугар сыаната биллибэт кылааттарын киллэрбит дьон, буолан ааспыт биллэр-кэстөр түгэннэр, хорсун быһыылар тустарынан өлбөт-сүппэт өйдөбүл көлүөнэттэн көлүөнэбиз бэриллэн иһэр.

Дойдуга таптал олоһор нэһилиэкпиттэн, улуускуттан саҕаланар. Күн бүгүн биһиги улууспут тэтимнээхтик сайдар, сана үлэ миэстэлэрэ тахсаллар, ыччаппыт төрөөбүт-үөскээбит сиригэр төннөр. Биһиги дойдубуту күүһүтүбүт күннэтэ айымньылаах үлэлэрин түмүгэр улууспут Саха сириг бастың оройуоннарын ахсааныгар сылдьар. Олорор дьыллэрибитигэр уонна үлэбит тэрилтэлэригэр кыһамныбыт, оройуонмут, өрөспүүбүлүкэбит уонна дойдубут кэрэ кэскиллэригэр эрэлбит, төрүт сирдэрбит чэчири сайдалларыгар күүсүтүн, кыахпытын түмүгэр өрүү бэлэм буолуубут – биһиги тапталлаах Чурапчыбыт ситиһиллэрин уонна инники сайдыытын мэккиттэ.

Күндү биһиги дойдубуту күүһүтүбүт! Бырааһынньыгынан эһиэхэ этэнгэ буолууну, кытаанах доруобуйаны, сарсынны күнүгэ эрэллэ баҕарабыт! Эһиги бары саҕалааһыннарытыгар дойдубут уонна төрөөбүт Чурапчыбыт улуунун кэлэр кэскиллэрин туһугар ситиһи арыаллаатын!

Андрей НОГОВИЦЫН, Чурапчы улуунун баһылыга.
Афанасий ЗАХАРОВ, Чурапчы улуунун дьокутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ.

--- УЛУУСКА - БУ КҮННЭРГЭ ---

ЧУРАПЧЫ НЭҢИЛИЭГИН «ЭДЭР ДЫИЭ КЭРГЭН -- 2021» КУОНКУРУС КЫАЙЫЛААХТАРА БИЛИННИЛЭР

Чурапчы нэһилэгэр ТОС-тар икки ардыларынаабы «Эдэр дыиэ кэргэн -- 2021» куонкурус кыайылаахтарын быһа эпиригэн наҕараадалаатылар. Сылын аайы ыытыллар куонкурус быйыл онлайн эрэсиминэн буолла.

Куонкурус туһунан нэһилиэк баһылыгын социальнай болпуруостарга солбуйааччы **Алена Пермякова** манньк билиһиннэрэр:

– Куонкурус Чурапчы нэһилэгэр Бигэ туруктаах дыиэ кэргэн сылын, итиэннэ дыиэ кэргэн декадатын чэрчитинэн онлайн ньыманан ыытылынна. Эдэр ыаллар барыта түөрт түһүмэҕинэн күрэхтэстилэр. Ол курдук, кыттааччылар бастагы түһүмэххэ бэйэни билиһиннэрдилэр. Салгыы талааннарын уонна айар үлэлэрин сырдатылар. Онтон үһүс түһүмэх - фотосессия. Манна бары дыиэ кэргэнинэн түмсэн түспүт

хаартыскаларынан кытыннылар. Бүтэһик түһүмэххэ дыиэ кэргэн бэлиэтин (гизрбэтин) хаартыска түһэрэн, видеоба устан сийилии сырдатылар.

Куонкурус түмүгүнэн мунутуур кыайылаабынан «Чаран» ТОС олохтоохторо, түөрт уол оҕолоох Василий, Светлана Захаровтар буоллулар.

«Дыиэ кэргэн – биһиги сомоҕо» анал ааты Алексей, Нарьяна Бурцевтар («Мурун Тыымпыа» ТОС) уонна «Дыиэ кэргэним – мин баайым» анал ааты Николай, Анна Заровняевтар («Маарыкчаан» ТОС) ылары ситистилэр.

Наҕараадалаабыт дыиэ кэргэттэр салгыы бу куонкурус улуустаабы таһымыгар кыттыны ылыахтара. Онно кыайыт ыал өрөспүүбүлүкэтээби куонкуруска улуус чизин көмүскүөбү.

Марфа ПЕТРОВА.

ЭДЭР ЫАЛЛАРГА ДЫИЭЛЭНЭЛЛЭРИГЭР КӨМӨ БЭРИЛИННЭ

Бүгүн улуус дьаһалтатыгар эдэр ыалларга дыиэлэнэллэригэр эбэтэр чааһынай дыиэ тутталларыгар анаан социальнай төлөбүрсэртипикээттигэрин туттарыы сирэ-туома ыытылынна.

Үөрүүлээх түгэнинэн улуус баһылыга Андрей Ноговицын, улуус баһылыгын социальнай болпуруостарга солбуйааччы Николай Аммосов, улуустаабы ыччат исписэлиһэ Анастасия Спиридонова эбэрдэлээтилэр.

Көмө үпкэ тиксигит дыиэ кэргэттэр 2010-2011 с. саҕалаан уочаракка турбуттар.

Светлана Степанова:

– Биһиги дыиэ кэргэн Одьулуунтан Чурапчы нэһилэгэр көһөн кэлбиппит 5 сыл буолла. Сэртипикээппитин тутан олус долгуйдум. Уочаракка турбуппут номнуо 10 сыла. Ол иһин чизинэйдик эттэххэ, улаханньк кэтэспэтэхпит. Биһиги үтүө күн эрийбиттигэр олус соһуйбуппут, үөрбүппүт. Билигин олох лотереяны сүүйүт курдук сананан турабын. Биһиги ыал уопсай дыиэбиз

олоробут. Билинни кэмгэ сир көрдөнө сылдьабыт. Сэртипикээппитин чааһынай дыиэ туттарга туһанар былааннаахпыт.

«Эдэр ыалларга дыиэнэн хаачыһы» федеральнай бырагыраама быйыл хаһыс да сылын үлэлиир. Бу бырагыраама чэрчитинэн үгүс ыал дьол уйаланан үөрдүлэр.

Марфа ПЕТРОВА.

--- ИЛ ДАРХАН НЭДИЭЛЭТЭ ---

Айсен Николаев үлэтин сүрүн түгэннэрэ

Ыам ыйын 31 күнүгэр Айсен Николаев «Новый дом» үтөө санаа пуондатын тэрийээчи Альберт Авдоляны кытта «Точка будущего» үөрэх комплексин тутуулар миэстэтин көрдүлөр. Бу 37,9 га учаастак Дьокуускай куораттан 8 км сиргэ, Жатай уокуругар баар. Комплекс 2023 сыл балабан ыйын 1 күнүгэр үлэбэ киллэриллэрэ былааннаар. Ил Дархан бэлиэтиринэн, өрөспүүбүлүкэбэ аан бастаан чааһынай үп суотугар үөрэх бөдөн комплексин тутуохтара, манна оҕолор босхо үөрэниэхтэрэ. Сана оборудованиелаах, миэбэллээх, лабораториялардаах спорттивнай инфраструктурааах оҕо аймах үүнэригэр-сайдарыгар аныгы усулуобуйа көрүлүөбэ. «Бизнес социальной эппизитинэстэбин холобурунан Иркутскайга бастакы комплекс дьэндэппиттэрэ, Арасыйыага иккис манник эбийиэк биһизгэ киириэбэ. Өрөспүүбүлүкэ сайдыытыгар үөрэхтээгин сүрүн тирэх буоларынан бу хайысхаа улахан болҕомтону уурабыт», – диэтэ регион баһылыга.

Ыам ыйын 31 күнүгэр Владивостокка РФ Генеральной прокуратуратын итинэн РФ Уһук Илин уонна Арктика сайдыытыгар министрибэтин киэн ыгырылаах сүбэ муньаба буолла. Тэрэһингэ Арасыйыа вице-премьерэ-Уһук Илинни федеральной уокурукка РФ Бэрэсидьиэнин боломуочуулаах бэрэстэбиитэлэ Юрий Трутнев, Арасыйыа генеральной прокурорун солбуйааччыта Дмитрий Демешин, РФ Уһук Илин уонна Арктика сайдыытыгар министирэ Алексей Чекунов, Уһук Илин субъектарын прокурордара уонна баһылыктара, федеральной былаас, уопастыбаннай тэрилтэлэр бэрэстэбиитэллэрэ, Саха сириттэн Ил Дархан Айсен Николаев кытыннылар. Муньаахха урутаан сайдыы территориятыгар уонна Владивосток көнүл пуордун сирдэригэр ытыллар үлэни сокуонунан хааччыыны боппуруостарын дьүүллэстилэр. Ону таһынан экономиканы түргэн тэтиминэн сайыннарыыга уонна инвестицияны тардыыга харгыны туоратыы, бизнеси административнай ыгыттан көмүскээгин, хоруупсуяны утары охсуһуу кыһалжаларын ырыттылар. Сүбэ муньах түмүгүнэн балаһыанньаны тупсарар дьаһаллар олоххо киирэллэрэ күүтүлэр.

Бэс ыйын 1 күнүгэр СӨ баайга-дуолга уонна сир сыһыаннаһыларыгар министрибэтибэ иһитиннэрибитинэн, 1873 сыллаабы эр дьон классическай прогимназияларын былыргы дьизэ турар сирин учаастага федеральнайтан өрөспүүбүлүкэ бас билиитигэр көстө. Санатар буоллааха, Айсен Николаев 2020 сыл ахсынны 24 күнүгэр Анал этиитигэр Саха АССР 100 сылын көрсө Дьокуускайга Реальной училище уонна эр дьон классическай прогимназияларын историческай дьизэлэрин чөлүгэр түһэрэ туһунан эппитэ. Итинэн Бырабыыталыстыбаа бүддьүөтү таһынан үбү тардан, 2021 сылга бу үлэни саҕалыырга соруудахтаабыта.

Бэс ыйын 1 күнүгэр Айсен Николаев РФ Айылҕа ресурстарыгар, экологияга министрибэтин солбуйааччыта Сергей Аноприенконы уонна ойуур хаһаайыстыбатын Федеральной агентствотын салайааччыта Иван Советниковы кытары көрсөн, ойуур комплексын тыын суолталаах боппуруостарын, ол иһигэр өрөспүүбүлүкэбэ ойууру харыстааһын көдүүһүн үрдэтиини, ойуур баһаардарын ахсаанын аччатыны ырыттылар. Көрсүһүү кэмигэр 2020 сыллаабы баһаар сезонун түмүгүн, ойуур баһаарын умулларыны үбүлээһин, улуустарга ойуур баһаарыгар баһылыктар эппизитинэстэрин, ойуур бырамыысыланнаһын сайдыытын тула кэлсэттилэр. Маны сэргэ билигин ойуурга маһы боортулуур солколоох үрүмэччи ааннаабытынан, федеральной киинтэн эбии үп көрүлүөбүн туһунан быһаарыстылар.

Бэс ыйын 2 күнүгэр Дьокуускайга РФ Бырабыыталыстыбатын бэрэссэдээтэлин солбуйааччыта – РФ Бэрэсидьиэнин Уһук Илинни федеральной уокуругар боломуочуулаах бэрэстэбиитэлэ Юрий Трутнев үлэлэтэ. Кини Дьокуускайга кэлээт, Саха сиригэр урутаан сайдыы территорияларын сайыннарыы боппуруоһугар муньабы ытта. Бүгүнгү күннэ өрөспүүбүлүкэбэ урутаан сайдыы икки территорията – «Якутия» уонна «Южная Якутия» ТӨР-дар үлэлииллэр. Юрий Трутнев соруудабынан өрөспүүбүлүкэ салалтата бу хайысхаа үлэни салгыы күүскэ сайыннарыаба. Саха сирэ муус устарга «Үлэ кыбаартала» креативнай кластеры «Якутия» ТӨР-га киллэрэр туһунан сайаапканы ыппыта. Юрий Трутнев бу бырайыагы көрөн, РФ Уһук Илин уонна Арктика сайдыытыгар министрибэтигэр «Үлэ кыбаартала» кластеры уонна Уһун үйэлэни киинин тэрийиэти грант үбүн көрөргө соруудах биэрдэ. «Үлэ кыбаартала» кластер Дьокуускайга уруккута эт-үүт комбинатын 13 тыһ. кв.м. иэннээх дьизитигэр тэриллэбэ. Бырайыак олоххо киирдэбинэ манна 1200 резидент үлэлиир кыахтаныаба.

Салгыы Боломуочайалаах бэрэстэбиитэл Саха сиригэр инвестиционнай бырайыактары киллэрэргэ үлэлэхтэр «Опека» уонна «Медскан» хампаанналар бөлөхтөрүн кытта көрүстэ. «Опека» Уһун үйэлэни

киинин тэрийэр былааннаах. Бу медико-социальной кластерга 300 миэстэлээх социальной-медицинскэй көмөнү онорор стационар үлэлиэбэ. «Медскан» маннайгы сүһүөх медцинскэй көмөнү онорор элбэх хайысхалаах киини тэрийэр былааннаах. Модельнай киин 600 киһи симизнэбэ сылдьар кыамталаах.

РФ вице-премьерэ Саха сиригэр олоор дьизини тутуу боппуруоһугар муньах ытта. Манна бу эйгэбэ национальной бырайыак туолуутун көрдүлөр. «Быйыл 550 тыһ. кв. м. олоор дьизини киллэриэхтээхпит. Уһук Илиннэ араас чэлчэтии көрүлүтү кэмигэр туруоруммут сорукутун ситиһиэхпит», — диэн Айсен Сергеевич бэлиэтээтэ. Муньах түмүгүнэн Юрий Трутнев РФ Тутууга министрибэтигэр олоор дьизини тутуу бырайыактарын олоххо киллэриигэ федеральной бүддьүөттэн Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр инфраструктурнай бүддьүөт кирэдиитин биэрэр кыабы үөрэтэргэ соруудахтаата. РФ Уһук Илин уонна Арктика сайдыытыгар министрибэтигэр «Уһук Илинни кыбаартал» пилотнай бырайыакка Саха сирин кытыннарар туһунан өрөспүүбүлүкэ этиитин көрөргүр, онно эбии коммунальной уонна да атын инфраструктураны тутуу үбүлээһинин механизмдарын көрөргө сорууда.

Энергетикэни сайыннарыы боппуруоһугар «РусГидро» хампаанньа дизельнэй генерацияны солбуйар ураты бырайыагы көрдөрдө. Манна дизельнэй уматыгы таһынан күн уонна тыал күүһэ туһанылыаба. Быйыл Муомаба уонна Дьааныга 6, итинэн 2024 сыл бүтүөр дьизини 66 дизельнэй электростанция хоту улуустарга тутуллуоба. Онон бу бырайыак олоххо киирдэбинэ, уматыкка 30% дьизини кэмчилээһин тахсыаба.

Юрий Трутнев салалтатынан сиртэн хостонор баайы көдүүстээхтик туһаба таһаарыы боппуруоһа көрүлүннэ. Муньах түмүгүнэн вице-премьер өрөспүүбүлүкэбэ сир баайыгар лицензиялаахтары бэрэбизкэлииргэ соруудахтаата. Тоҕо диэтэххэ, үгүстэр лицензия ылан баран, баайы туһаба таһаарбакка, дьарыктаммакка сылдьаллара этилиннэ. Бэрэбизкэ түмүгүнэн лицензиялар төттөрү былдьанан, аукционнар хаттаан биллэриллэхтэрэ.

Маны таһынан Юрий Трутнев Дьокуускайга аэропорт көтөр балаһатын санардар өрөмүөн үлэтин хаамыытын көрдө. Вице-премьер бэдэрээччиттэр болҕомтолорун үлэ бигэргэммит болдьобу тутуһууга уурда уонна көтөр-түһэр балаһа өрөмүөнүн үлэтин оптимизациялыырга соруудахтаата. Аэропорт билигин 3-4-с кылаастаах салгын суудуналар түһэллэригэр 1 628 миэтэрэ уһуннаах балаһаны үлэлэтэр. Балаһаны санардар кэмнэ сөмөлүөттэр көтүүлэрин тэрийи бигэргэтиллибит былаанынан барар. Киин куорат аэропортта алтынныттан 3,4 тыһ. миэтэрэ усталаах көтөр-түһэр балаһаны үлэбэ киллэриэбэ.

Бу күн Айсен Николаев РФ Айылҕа ресурстарыгар уонна экологияга министирэ Александр Козловы кытары көрсөн, ойуур баһаардарын тула кэлсэттэ. Министир шелкопряды кытары охсуһууга эбии 150 мөл.солк. көрүлүөхтээгин туһунан иһитиннэрдэ.

Бэс ыйын 3-5 күннэригэр Айсен Николаев Петербурдаабы норуоттар икки ардыларынаабы XXIV экономической форумна үлэлэтэ. Форумна үс күн устата элбэх тэрэһин – дьыалабыай көрсүһүүлэр, муньахтар, сөбүлэһиилэри түһэрии буоллулар. Ол курдук, бэс ыйын 3 күнүгэр Ил Дархан «Высочайший» хампаанньа («GV Gold») дириэктэрдэрин сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Сергей Докучаевы кытары кэскиллээх бырайыактары олоххо киллэрини дьүүллэстилэр. Хампаанньа Усуяаанаба баар «Күчүс» диэн саппаастаах сиргэ көмүһү хостуур иһин аукционна кыттарга бэлэмн туһунан кэпсэтии барда. «Күчүс» сирини туһаба таһаарыы өрөспүүбүлүкэбэ энергетическэй, инфраструктурнай өттүнэн көмөлөһүөбэ, чуолаан арктической улуустар социальной-экономической сайдыыларын хааччыаба. Хампаанньа Саха сиригэр геологической-чинчийэр үлэтин итинэн руданы, ону тэнэ кыһыл көмүһү хостуур кээмэйин улаатыннарар баҕалаах. «Высочайший» хампаанньа өрөспүүбүлүкэ бүддьүөтүгэр ааспыт сылга миллиард агарын кэринэ солкуобайдаах нолуогу киллэрбит. Хампаанньа Тарас Десяткин кэриэһигэр аналлаах тэрэһиннэри

үбүлүүр былааннаах. Билингитэ Саха сиригэр «Высочайший» ПАУо икки салаата үлэли сылдьар. Ол курдук, Тарыннаабы көмүһү хостуур хампаанньа Өймөкөөн оройуонугар 3 туюнна кэринэ көмүһү хостуур былааннаах, 900-чэ үлэ миэстэтинэн хааччылар. Итинэн Алдан оройуонугар Улахан Кураанааха «Саха Голд Майнинг» АУо үлэлиир.

Бэс ыйын 3 күнүгэр Ил Дархан тырааныспар боппуруоһугар дьыалабыай сессияга, экономика уонна үп хайысхатыгар РФ Судаарыстыбаннай хамыһыыатын муньаба, Арасыйыа инновационнай регионнарын Ассоциациятын чилиэннэрэ – РФ субъектарын салайааччыларын көрсүһүүлэригэр, губернатордар кулууптарын муньабын чэрчитинэн «Саха кэмнэ салайыы практикатын көдүүһэ» диэн кэпсэтиигэ кытынна, РФ Индия посолла Венакатеш Варманы кытта көрүстэ. Крым баһылыга Сергей Аксеновконы уонна Калмыкия баһылыга Бату Хасиковы кытта бииргэ үлэлииргэ сөбүлэһи, АПРОСА генеральной дириэктэргэ Сергей Ивановтуун Ньурба оройуонугар Нахынна гаас ситимин тутууга сөбүлэһи түһэристэ.

Бэс ыйын 5 күнүгэр Арасыйыа Бэрэсидьиэнэ кыттылаах Форум пленарнай муньаба кыттыыны ылла. Владимир Путин ыччат дьарыктаах буолуутугар сана бырагырааманы үлэлэтэр, чэлчэтиилээх ипотека бырагырааматын уһатыы, аччыгы бизнес сайдыытын сана механизмдарын тустарынан суолталаах этиилэри онордо. Ил Дархан Арасыйыа экономикаыгар Сбербаан ыппыт тэрэһинигэр, Губернатордар кулууптарын регионнарга технологическай хамсааһыны оноруу туһунан муньаба, «Биир ньыгыл Арасыйыа» партия сессиятыгар кытынна. Форум кэмигэр Саха сирэ инвестиционнай кииммэт Национальной рейтингигэр 10 бастын субъект ахсааныгар киирбитин иһитиннэрдилэр. «Система» АФК дириэктэрдэрин сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Владимир Евтушенковтын холбоһуктаах инвестиционнай бырайыактар тустарынан кэпсэтиилэр. «ВР» диэн аан дойдуга ньизп биир улахан хампаанньатын генеральной дириэктэргэ Бернард Луини кытта ХИФУ талааннаах устудьуоннарын үөрэниилэрин өйүүр анал бырагыраама уонна «Таас Үрэх нефтегазодобыча» хампаанньа сайдыытын дьүүллэстилэр. ВЭБ.РФ судаарыстыбаннай корпорация бэрэссэдээтэлэ Игорь Шуваловтын «Үөрэхтээһини сайыннарыы» судаарыстыбаннай бырагырааманан Саха сирин оскуолаларыгар эбии миэстэлэри арыарга, бииргэ үлэлээһиннэ сөбүлэһи түһэрсиллэнэ.

Айсен Николаев өрөспүүбүлүкэбэ ойуур баһаардарын умулларыыга суһал сулуусалары кытары быһаччы сибээһи тутуһар, хонтуруоллуур. Ньурба улууһугар Арасыйыа ЫБММ авиацията, Якутлресурс уонна Авиалесоохрана тэрилтэлэр үлэһиттэрэ тийэн үлэли сылдьаллар.

Бэс ыйын 6 күнүгэр Айсен Николаев Санкт-Петербурга Адмирал С.О. Макаров аатынан муора уонна өрүс флотун судаарыстыбаннай университетыгар сырытта. Университет ректора Сергей Барышниковтын биһиги пуортарбытыгар, флотка, тутула турар судоверфэбэ каадыры бэлэмнээһиннэ сөбүлэһи түһэристилэр. Бу күн Ил Дархан Хотугу сирини уоту уонна төрүт олохтоохтору бигэттик сайыннарыы тизмэтигэр аналлаах сессияга кыттан тыл эттэ. Федеральной былаас салайааччыларын, Финляндия, Канада посолларын, хотугу регионнар баһылыктарын, экспертэри кытары Хоту сиргэ олох хаачыстыбатын тупсарыы, төрүт омуктар сайдыыларын тустарынан боппуруостары дьүүллэстилэр. Ыччат дьыалаларыгар Федеральной агентство салайааччыта Ксения Разуваевалыын бииргэ үлэлээһиннэ илии баттастылар. Ону таһынан «Старвей» хампаанналар бөлөхтөрө уонна «РИК Плюс» АО буолан, «Алмас» ЛПК комплексин базатыгар мас соботуопкалыыр уонна танастыыр бизнеси сайыннарыыга үс өрүттээх сөбүлэһи түһэристилэр. Регион баһылыга «Марубени Корпорейшн» холдинг СНГ дойдуларыгар генеральной дириэктэргэ Наотак Минэдакины кытта көрүстэ.

Ил Дархан соруудабынан Ньурба, Сунтаар улуустарыгар Бырабыыталыстыба Бэрэссэдээтэлин бастакы солбуйааччыта Дмитрий Садовников балаһыанньаны миэстэтигэр тийэн хонтуруоллуур. Суһал ыстаап муньаба ытыллан, Бүлүү умнаһын улуустарыгар ойуур баһаардарын умуруорууга бөлөхтөрү күүһүрдэргэ, бөбүгүтөргө быһаарылына. Саха сирин салалтатын туруорсуутунан Хабаровскайта Би-200 диэн «Амфибия» сөмөлүөт көмөбө кэллэ. Хабаровскайтан, Приморьеттан 180 киһилээх баһаарынай парашютнай-десантнай сулууспата эбии көмөбө кэлибэ. Суһал ыстаап чилиэннэрэ ойуур баһаардарын умулларыыга үлэни сүрүннүүргэ улуустарынан тарбаһан үлэлииллэр. Баһаары умулларыыга олохтоох нэһилиэннэ күүскэ турунан үлэлэхтэр. Дмитрий Садовников күнүстэри-түүннэри көмөлөһө сылдьар дьонно махтанна.

Афанасий НОЕВ,
Ил Дархан пресс-сэкиретээрэ.

ТИЭРГЭН

Дьиз кэргэнгэ аналлаах сыһыары

«РУМ ТУР» КУОНКУРУС КЫАЙЫЛААХТАРА – ЗАХАРОВТАР ДЬИЭ КЭРГЭН

Билинни кэмнэ дьиз сылаас эрз буолбакка, ким төһө фантазията, үбэ-аһа тийэрэһинэн, сорохтор анаан-минээн туһааннаах исписэлиистэргэ (дизайнердарга) онотторон, дьиз ис-тас өттүн сиздэрэй, кыраһыабай гына араастык толкуйдаан туттар буоллулар. Сизри ситэрэн, аныгы олох ирдэбиллэрин толору хааччыллыгы киллэрэллэр. Бу күннэргэ Чурапчы нэһилиэгин дьаһалтатын инстаграм-сирэйигэр «РУМ ТУР» бэрт сэргэх, сонун куонкурус ыытылынна. Кыттааччылар бэйэлэрин олохтор дьизлэрин сийилии видеога устан, куйаар ситимигэр таһааран, көрдөрдүлэр. Бу куонкуруска «Куобалы» ТОС олохтоохторо Айталина, Николай Захаровтар кыайылаабынан табыстылар.

Бүгүңнү «Тиэргэн» сыһыарыыга ураты көрүүлээх эдэр хаһаайканы, ыал ийэтин Айталина Ивановнаны кытта сэхэргэһиитин сэргээн аабын.

- Айталина, дорообо! Кэпсэтии сизиринэн бэйэни билиһиннэрииттэн сабалыахха...

- Үтүөкүнүнэн! Биһиги дьиз кэргэн 2015 сыллаахха төрүттэммитэ. Кэргэмминэн Николай Валерьевичтын иккиэн Чурапчы нэһилиэгиттэн төрүттээхпит. Тапталлаах дойдубуттан ырааппакка, манна 2017 сыллаахха уһаайба ылан, 2018 сыллаахха алаһа дьиз тэринэн, аал уоппутун оттуһан олохтубут. Биир уол оҕолоохпут. Николай Д.П. Коркин аатынан ыспартыбынай интэринээт-оскуолаҕа чэпчэки атлетика

хайысхатыгар, мин С.К. Макаров аатынан Чурапчы гимназиятын үөрэнэн бүтэрбиппит. Иккиэн идэбитинэн педагогтарбыт. Кэргэним С.А. Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатыгар физкултура учууталынан үлэлиир. Мин «Үөрүү» оҕо дьобурун сайыннары киин дириэктэрин үөрэх чааһыгар солбуйааччынан үлэлиибин.

- Хантан истэн «Рум Тур» куонкуруска кыттынныгыт?

- «Рум Тур» күрэх туһунан Инстаграм сыһыарыытыгар көрөн, сыалын-соругун ааһан, ууну-күкүкү толкуйдаабакка тутта кыттарга санаммытым. Видеобар былырыын тизгэммит иһигэр оҕобутугар былаһаакка туппуппутун көрдөрдүм. Оҕобут бары өттүнэн сайдарыгар сырылыыр сирдээх, истиэнэн, сизккэнэн үөһэ ыттардаах, хачыаллаах, баскетбол щиттээх, песочницаах онорбуппут. Уолбут былаһаакка оонньуурун олус сөбүлүүр. Маны таһынан быйыл бэйэбит илиибитинэн тэлэбиисэр анныгар турар тумбаны, саалаҕа торшеры (сиргэ турар сырдаттар тэрил), верандабытыгар остуол, ыскамыайка, хачыал онорбуппутун таһаарбытым. Араас матырыйаалынан барытынан туттан көрөн боруобалыбыт.

- Атын туох куонкурустарга кыттааччыгыт?

- Тэрилтэлэр икки ардыларыгар ыытыллар бэстибээлгэ сылын аайы хайаан да кыттабыт.

- Иллэн кэмнитин хайдах атаарабыгыт? Тугунан сөбүлээн дьарыктанабыгыт?

- Иллэн кэммитин төһө кыалларынан туһалаахтык атаара сатыыбыт. Куруутун аһа-тута сылдыарбытын сөбүлүүбүт. Туох эрз сана идийэ, бырайыак толкуйдаан онордохпутуна, өрөбүллэрибиз түргэн баҕайытык, биллибэккэ аһан хаалааччылар.

Мин бэйэм айар үлэбэ оҕо эрдэхпиттэн сыстаҕаспын. Кыра эрдэхпиттэн ийэм, эдьиийим ону-маны барытын айан-тутан онороллорун көрөрүм-истэrim, төһө кыайарбынан көмөлөһөрүм. Бу сатабылым бэйэм туспа ыал буолан, алаһа дьиз туттарбытыгар олус туһалаата. Биһиги олохтор дьизбит киһи кута-сүрэ тохтуур, тупсаҕай көстүүлээх буоларын курдук толкуйдаан оноро сатыыбыт. Кэргэним Николай сатаабата диэн суох. Сыбаарка да буоллун, маһынан да уһаны буоллун барытын сөбүлээн онорор. Оҕобутун эмиз айар үлэбэ сыһыаран, бэйэбитин кытта тэһнэ үлэлэтэ сатыыбыт.

- Айаргытыгар-тутаргытыгар идийэ хайдах үөскүүрүт?

- Идийэни «Пинтерес»

интэриниэт ситимиттэн көрөөччүм. Маны тэнэ Инстаграмна блогердар, баҕалаах дьон бэйэлэрин илиилэринэн араас декору, мизбэли онороллорун сэргиибин. Боростуйдук, дьизбэ баар матырыйаалтан оноруллар истиилинэй бырайыактары ордоробун. Сөбүлүү көрбүппүн бэйэбитигэр сөп түбэһиннэрэн, табыгастаах гына уларытабын. Санаабын хайаан да кэргэммин кытта үллэстэбин. Кини сөпсөстөгүнэ, өйөөтөгүнэ, ол санаам олус түргэнник, чэпчэки олоххо киирэр. Аан бастаан, иккиэн олонорон идийэбитин тэтэрээккэ бырайыактыыбыт. Онтон Чурапчыга баар матырыйааллар төһө сыаналаахтарын быһаарабыт итиэннэ ороскуоту суоттуубут. Уһаппакка-кэнэппэккэ, төһө бириэмэ баарынан, түргэнник оноробутун сөбүлүүбүт.

Оҕобут айар үлэнэн дьарыктанарын сөбүлүүр буолан, кизэ аайы араас тизхиныкэнэн оноруктары оноробут. Төрөппүттэргэ холобур буолуо диэн уһуллахпытына инстаграмна хайаан да таһаарабын.

Оҕобут үлэлэрин, уруһуйдарын кичэллээхтик ыйыырга Арт-истиэнэни онорбуппут. Ол курдук меловай дуоскага уруһуйдуур. Онтон үлэтин пробковай истиэндэбэ кнопканан туттаран ыйыыбыт.

- Дьизбэр туох оноруктары онорбуккун, билиһиннэриэн дуо?

- Дьизбэр баар декордарбын барытын бэйэм оноробун: макраменан паннолары (суон сабынан баайы), уруһуй хартыыналары, быысапкалаан, баайан, оҕуруонан тизхэн араас оноруктары. Маны таһынан аһы-үөлү кырбыырга аналлаах дуоска, трикотаж саптан, шпигаттан араас быһылаах корзиналары өрөн, сана нымалары туһанан эпоксиднай сымалаттан хартыына онорон боруобалаабытым. Уопсайынан, дьиз тэрилин (мизбэли) кырааскалаан, тупсаран бизэрбин сөбүлүүбүн.

- Маһаһынтан атыылаһар барыстаах дуу эбэтэр киһи бэйэтэ онгостубута барыстаах буолар дуу?

- Биллэн турар, баар матырыйаалынан онорор барыстаах. Киһи бэйэтэ онорбута көрөрүгэр да, кэпсиригэр да астык. Айарынан-тутарынан дьарыгыгар олус интэриһинэй. Үлэбин тизбэри тизтэрэххэ киһи дуохуйууну ылар.

- Оттон сакааска онорооччугут дуу?

- Сакааска үлэлээн диэн элбэх киһи сүбэлиир. Толкуйданабыт.

- Инники былаангыт?

- Чааһынай дьизбэ үлэ хаһан да бүппэт. Быйыл тизгэммитин күрүөлүөхтээхпит уонна сайынны дуус тутуохтаахпыт.

- Дьизбит бырайыагы бэйэбит толкуйдаабыккыт дуо?

Дьиз туттар-улахан дьыала. Дьизбит хас биридии туһалаах квадратнай мизтэрэтин ааһан-суоттаан, туох-ханна турарын эрдэттэн былааннаабыппыт. Дьизбит бырайыагы толкуйдуурбутугар, уулуссанын аһан иһэн олохтоохтор дьизлэрин аара көрөрбүт, интэриниэккэ араас быһылаах дьизлэри үөрэтэн, сөбүлээбиппитин бэлиэтээн испиппит. Дьоккуускайа тутуу тэрилтэлэрин кытта кэпсэтэрибитигэр, кинилэр бэлэм бырайыактарыгар бэйэбит сөбүлээбиппитин, табыгастаабын элтэрэн-саптаран бизэрбиппит. Бизгэргэммит бырайыагынан биригээдэ кэлэн, «киир да олох» гына тутан бизэрбитэ. Онтон былырыын гараас туттубуппут.

- Сайынын оҕуруот аһа олохтообун дуо?

- Бахсыга төрөппүттэрбэр оттуу барар буолан, тугу да олохтообуппут.

- Хаһыат ааһааччыларыгар тугу баҕарыан этэй?

- Туохтан да толлубакка, барытыгар үөрэнэн, боруобалаан иһин. Саамай сүрүнэ баҕа санаа, ийи киридэбинэ, бириэмэ, матырыйаал көһүннэбинэ туох барыта табыллар. Олоххо кирибэтэх, табыллыбатах бырайыак диэн суох буоларыгар баҕарабыт.

- Айталина, истин сэхэргэһиң иһин махтал! Өссө да ситиһилэр кэлэ турдуннар!

Бу курдук аныгылы көрүүлэрдээх, сатабыллаахтык дьаһанан олохтор эдэр ыаллар элбээн иһэллэриттэн, оччонон тапталлаах Чурапчыбыт тупсаҕай көстүүлэнэн, кизэкэйэн иһэр.

Сыһыарыыны бэлэмнээт Марфа ПЕТРОВА.

--- ТЫЛ - САЛАЙААЧЧЫГА ---

ГАВРИЛ ВЛАДИМИРОВ БИЙЫЛГЫ СЫЛЛААХ БЫЛААННАРЫН КЭПСИИР

«Дорожник» ХЭТ генеральной дирижктерэ Гаврил Гаврильевич Владимиров тэрилтэ 2021 сыллаах үлэтин-хамнаһын туһунан кэпсиир.

– Гаврил Гаврильевич, бастатан, тэрилтэн истэригэ туга сабалааха...

– 1951 сыл от ыйын 14 күнүгэр Саха АССР Министирдэрин Сэбиэтин 87 №-дээх уураабынан Чурапчы оройуонугар 538 нүмэрдээх суолу көрөр-

истэр учаастак (дорожно-эксплуатационный участок ДЭУ №538) тэриллибит. Онон бийыл Чурапчы улуугар суол тэрилтэ тэриллибит 70 сылын туолар. Бастагы салайааччынан А.А. Погодаев аанаммыт. Суол маастардарынан Федот Семенович Константинов, Дмитрий Петрович Лазарев буолбуттар. Очоттон бачча диэри үгүс-элбэх туруу үлэһит дьон-сэргэ үлэлээн-хамсаан ааста. Элбэх үлэ-хамнас ытыллан, үгүс күчүмэйдэри туораан, дойдуларын сайдарын туһугар доруобуйаларын харыстаабакка үлэлээбит үтүө дьоммут ааттарын үйэтиргэ кыһаллабыт.

– Бийыл үлэбитигэр туох былааннар бааллар?

– Бийылгы 2021 сыл былааннарын кэпсээтэххэ:

1. Сүрүн үлэбит Аллараа Бэстээх – Мабадаан федеральной суолталаах «Халыма» суолун көрүү-

истии буолар. Бийыл бу хайысхага үлэбит объема лаппа кыччаата. Улахан хапытаалынай өрөмүөн бара турарын улус дьон-сэргэтэ, айанныттар көрө-истэ сылдылар. Ол курдук бийылгыттан 45 килэмиэтирдээх 3 учаастагынан үлэ сааланна. Ону тэнэ эрдэ сааламмыт учаастакка үлэ бийыл түмүктэниэхтээх. Биһиги хантыраагынан 100 км көрөр-истэр эбит буоллахпытына, бу сайын 40 эрэ км учаастакка эппиэттибит. Балаһыанна быһытынан өрөмүөнү ытар бэдэрээччит онорор учаастагы бэйэтэ көрөр-истэр. Ол судаарыстыбаннай хантыраагынан бигэргэнэр. Айанныттарга сыһа өйдөбүл баар, Чурапчы учаастага буолла да биһиги эппиэттирибит курдук. Онук буолбатах, ону үөһэ быһааран биэрдим.

Хапытаалынай өрөмүөнү «Сельдорстрой» ХЭТ, «Дороги

Саха» САУо, «Мегинские автомагистраль» ХЭТ курдук бөдөн тэрилтэлэр онороллор. Үлэлэрэ-хамнастар а тахсылаах буоларыгар баһарыабын. Былаан быһытынан 2022 сылга Чурапчыбытыгар асфальт суол тийиэхтээх.

2. Иккис хайысхабыт өрөспүүбүлүкэ суолталаах Чурапчы-Мындабаайы, Чурапчы-Хайахсыт-Бүтэйдээх суолларын көрүүгэ-истиигэ бийыл ытыллыбыт аукционна кыайан, былааннаах үлэ баран иһэр.

Суоллары көрүү-истии үлэтэ бэйэтин тустаах былаанынан, хантыраакка бигэргэммит график быһытынан барар. Аанлаах тизхиныкэ үлэтин сүрүннүүр эппиэттээх исписэлиистэр хонтуруоллууллар.

Эрдэ асфальбыт тутуллубут гаас ситимин тарды үлэтэ түмүктэнэ. Билигин Белоруссиятан гаас

оборудованиетын сакаастаан ытыттардыбыт. Бу ый бүтүүтэ кэлэн таныллыа. Бийыл сайын Хатылы нэһилиэгэр сана кыбартаалга асфальт ууруугар «СК Томтор» ХЭТ (салайааччы П.П. Архипов) кытары дуогабардаахпыт. Чурапчыбыт нэһилиэгин ис суолларыгар буолар аукционна кыттар былааннаахпыт.

Тэрилтэ кэлэктибэ сүрүннээн эдэр. Уопуттаах үлэһиттэр сүбэлэринэн суол уустук үлэтин-хамнаһын баһылырга кыһаллаллар.

– Түмүккэ тугу этиэн этэй?

Түмүкпэр Чурапчы улуунун дьонугар-сэргэтигэр баһарыам этэ быһааннаах сайыны, олоххутугар ситиһиини уонна эрэли!

Кэпсэттэ Алексей СЛЕПЦОВ.

--- ЗДРАВООХРАНЕНИЕ ---

«САХАМЕДСТРАХ» ЗА ГОД ПРОВЕЛ ПОРЯДКА 14 ТЫСЯЧ ЭКСПЕРТИЗ ЛЕЧЕНИЯ ПАЦИЕНТОВ С COVID-19

2020 год для всех был непростым, он внес изменения в жизнь каждого человека, и существовавших систем. Он стал испытанием и для АО «СМК «Сахамедстрах». В первую очередь в части реализации одной из главных функций страховой медицинской компании – защиты прав застрахованных.

С начала года в компанию поступило свыше 27 тысяч обращений за разъяснениями, из них более 19 тысяч через контакт-центр. Большинство обращений были связаны со сдачей и получением результатов анализов на COVID-19, организацией медицинской помощи на дому и получения плановой медпомощи.

Страховые представители круглосуточно принимали от населения вызовы на дом врача и передавали в поликлинику, информировали и сопровождали на всех этапах оказания медицинской помощи. По этим обращениям оперативно проводилась работа с уполномоченными должностными лицами медицинских организаций. На официальном сайте создан специальный раздел.

За 2020 год компанией проведено порядка 14 тысяч экспертиз лечения пациентов с COVID-19. Удельный вес нарушений составил 4%. Выявленные дефекты связаны с неисполнением временных методических рекомендаций Минздрава РФ, в части проведения диагностических и лечебных мероприятий. Сейчас проверка производится по всем случаям оказания медицинской помощи пациентам с ковид-19 старше 70 лет.

В целом за 2020 год страховыми представителями 3 уровня АО «СМК «Сахамедстрах» рассмотрено 183 жалобы граждан на доступность и качество медицинской помощи в медицинских организациях, что составило 78,9% от общего числа рассмотренных жалоб Территориальным фондом ОМС РС(Я) и страховыми медицинскими организациями. По всем обращениям проведены контрольно-экспертные мероприятия, по результатам которой признаны обоснованными 103 жалобы или 56,3% от общего числа жалоб.

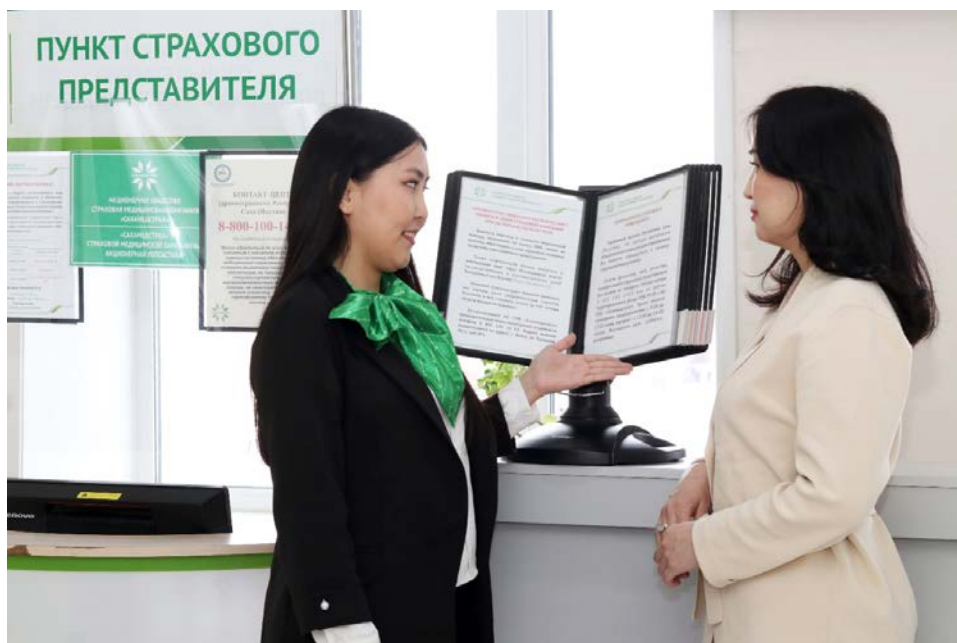
Все они рассмотрены и удовлетворены в досудебном порядке, в том числе с материальным возмещением в 2020 году – 8 случаев. Сумма возмещения медицинскими организациями необоснованно затраченных средств застрахованных лиц в 2020 году составила 58 387 руб. Кроме того, за 2020 год судами рассмотрено 2 иска застрахованных лиц к медицинским организациям. Сумма возмещения медицинскими организациями причиненного ущерба застрахованным лицам составила 95000 руб. Все спорные случаи, разрешенные в судебном порядке, связаны с некачественным оказанием медицинской помощи.

Помимо этого, страховые представители 3 уровня проводят контроль объемов, сроков, качества и условий предоставления медицинской помощи путем проведения медико-экономической экспертизы (МЭЭ) и экспертизы качества медицинской помощи (ЭКМП) во всех медицинских организациях, осуществляющих деятельность в сфере ОМС. Экспертные мероприятия в обязательном порядке проводятся при заболеваниях, являющихся основными причинами смертности, по всем случаям летальных исходов, для контроля за соблюдением сроков, оказания медпомощи по профилю «онкология» и др.

За 2020 год в рамках МЭЭ рассмотрено 88094 страховых случаев, что составило 88,7% от общего числа экспертиз, проведенных страховыми медицинскими организациями. В результате выявлено 2771 нарушение (3,1% от общего количества проведенных МЭЭ).

В рамках ЭКМП рассмотрено 37698 страховых случаев, что составило 84,5% от общего числа экспертиз, проведенных страховыми медицинскими организациями. Выявлено 4616 нарушений (12,2% от общего количества проведенных ЭКМП). Результаты экспертиз доведены до сведения руководителей организаций и ТФ ОМС РС(Я) для принятия мер по улучшению доступности и качества оказания медпомощи.

Поясним, деятельность «Сахамедстрах» по защите прав

граждан осуществляется институтом страховых представителей трех уровней путем информационного сопровождения населения на всех этапах оказания медицинской помощи, в том числе по обращениям граждан. Кстати, «Сахамедстрах» один из первых в стране в полной мере успешно внедрил институт страховых представителей. Начало – запуск контакт-центра компании, было положено ровно 5 лет назад, в июне 2016 года.

Главная задача страховых представителей – это информирование граждан об их правах, о прохождении профилактических мероприятий и необходимости посещения врача, оказание помощи при возникновении проблем, мотивация людей заботиться о своем здоровье, вести здоровый образ жизни, а также проведение экспертных мероприятий.

В компании «Сахамедстрах» работают два страховых представителя 1-го уровня, 70 страховых представителей 2-го уровня и 20 страховых представителей 3-го уровня. К одному страховому представителю 2-го уровня прикреплено более 11 тыс. человек. В каждом районе и крупных городах республики работают специалисты компании.

Также посты страховых представителей существуют в 39

медицинских организациях, в том числе в 5 детских поликлиниках г. Якутска. Телефоны прямой связи установлены в 7 медицинских организациях. Консультативно-разъяснительная работа в остальных медицинских организациях проводится с выходом страховых представителей в медицинские учреждения согласно установленному графику.

Каналы обратной связи населения с нашими представителями имеются во многих медицинских организациях. Это прямая телефонная связь и посты, когда пациент может немедленно связаться с нами, прямо с места событий.

Страховые представители работают в составе Единого контакт-центра здравоохранения республики. Круглосуточно операторы контакт-центра перенаправляют к страховым представителям все обращения граждан, требующие информационного сопровождения.

Таким образом, страховая медицинская организация является связующим звеном между медицинской организацией и застрахованным лицом.

Лицензия АО «СМК «Сахамедстрах» ОС №2873 – 01 от 9 ноября 2016 года.

--- КУЛТУУРА ---

эмиэ табыллыбат. Барыта таңаска сөп түбэхэр көстүүлээх, үчүгэйдик барсар буолуохтаах.

Оһуору-мандары ылан көрөр буоллаха, былыр-былыргыттан ордук кыыс оҕону, дьахтары маанылаан кизгэтэр идэлээхтэрэ. Дьининэн ыллаха, сахаба дьахтар уонна эр киһи оһуора диэн улаханник арахсыбат. Ол эрэри, эр киһи тас таңаһыгар үксүн дьураалы боростуой ойуу, таңалай ойуу, атын өңнөөх таңаһынан кытыылааһын туттулар. Оттон эр киһи мааны бэлэпчилэригэр эбэтэр мааны түнэ этэрбэстэригэр араас ойууну-мандары киллэрэр этилэр. Эр киһи таңаһын наһаа дьэрэкээн гыналлар. Оннук буолуо суохтаах, эр киһи айылгытыгар да, ис туругар да ол сөп түбэспэт.

Саха таңаһын тигиигэ хайдах

киллэрэбит.

Кэлин саха таңаһын кизэник тарбаты, билинни муода хайысхатын кытта сайыннарыга сөп түбэстэ. Мантан киһи үөрэр да, сонньулар да өрүтэ баар. Олус элбэх эдэркээн кыыс хап-хара халадаайдаах сылдыарын көрөбүт. Баҕар, кэрэтик, уратытык көстөрө буолуо эрэри... Үһүээнэ-номоххо эдэр кыыс маңан таңаһы таннара ойууланар. Олоңхобо, ырыаба-тойукка муус маңан умнастаах хатыны эдэр кыыска тэңнииллэр. Эдэр кыыс хара таңастаах буоллабына, кыһалҕалаах олохтоох, төбөтүгэр таарымталаах, ыалдыбыт диэн буолара. Аны туран, кыыс оҕо баттабын ыспат. Үөһэ, Аллара дойдулар ырбыылар арыллар кэмигэр, удаһаннаан кыыран, мэнэрийэн эрэр дьахтар эбэтэр төрүүр дьахтар

САХА ТӨРҮТ ТАҢАҤА

Быйыл иккис сылбытын ыһахпыт тохтотулунна. Ол эрэн, улууспутугар «онлайн» форманан тэрээһиннэр ытыллылар былаанналар.

Ыһах үрүң тунах кэмэ чугаһаата, оһон дьон-сэргэ дьыэ кэргэнинэн, аймах-билэ дьонунан тэлгэхэтин иһигэр ыһахтыырга бэлэмнэнэр. Сахалыы таңаһын сайбаччы таңнан, аһын-үөлүн бэрийэн, өйүн-санаатын ыраастаан түһүлгэҕэ киирээди долгуйан, үөрэн-көтөн алгыс ылыа турдабы...

Сахалыы таңаспытын ыһааха эрэ буолбакка, онтон да атын күннэргэ симэнэ кэтэр буоллубут. Саха таңаһа туох кэрдиис уларыылары ааспыттай, халадаайга ханнык матырыяал барсыабы, дэйбири гендернэй өңүнэн араасар дуо диэн болпуруостарга тэттик сырдатар матырыяалбыт көмөлөһүөбү.

Исторический наука кандидата, этнограф, Саха Өрөспүүбүлүкэтин норуотун маастара **Светлана Петрова** «Ысыах в благословенной долине Туймаада» диэн кинигэҕэ киирбит «Сакральный код якутской одежды» ыстатыйатыттан, «Кыым» хаһыакка тахсыбыт интервьюттан саха төрүт таңаһын-сабын туһунан сырдатабыт.

Саха төрүт таңаһын оңолулуутугар, сүрүннээн, манник кэрдиистэри бэлиэтиэххэ сөп:

- Былыргы үйэҕэ таңас-сап тымныы сиргэ олорорго сөп гына тигиллэрэ. Дьыэтэҕи, дьиикэй кыыл түүтүн, тириитин туттан таңас-сап гына оһорон таһаараллара. Очотооҕу саха иистэннээннэрэ дэнчэ көстөр (уникальный) таңаһы-сабы тигэллэрэ, хайдах баҕарар климат усулуобуйатын тулуйара, үлэҕэ сөптөөбө, маны тэнэ, кэрэтэ, ууһа-урана сыттаҕа. Бу кэрдиискэ таңалай, хотойдоох сон киирсэллэр;

- 18 үйэ ортотуттан иккис кэрдиис саҕаланар. Манна атын норуоттар култуураларын сабыдыалыгар саха таңаһын быһыыта, биридилээн элеменнэрэ уларыар. Түүнэн аппликация, сылгы, таба кылынан өрүү тохтуур, оһуруонан тупсарыы аһыйыыр. Үрүң көмүс кизгэллэр киирэн биэрэллэр. Бу кэрдиискэ бууктаах уонна кытыылаах соннор киирсэллэр. 19 үйэҕэ аты-эргизэн сайдан истэбин аайы саха таңаһын уларыты-кубулутуу саҕаланар. Таңас-сап уопсай көстүүтэ уларыар: аллараанан кэтириир уонна трапеция барыаланар. Бу кэрдиискэ онолоох сон, халадаай, кэһиэччи баар буолар;

- Үһүс кэрдиискэ саха төрүт таңаһа симэлийэр. 20 үйэ саҕатыттан таңас-сап харыстыыр суолталаах декора сүтэн, декоративнайга кубулуйар. Металлическай кизгэллэр туттуллубат буолаллар. Тымныыттан харыстыыр ураты элеменнэрэ сүтэллэр. Кэмниэ кэнэбэс, сизэр-туом таңаһын көрүңэ эмиэ суох буолар. Национальнай таңас быһыытынан кэһиэччиктээх халадаай, эр киһи ырбаахыта, саал былаат,

куһаак кур, саппыкы, хортуус, сизлээн сэлээппэлэр баар буолаллар. Төрүт таңас-сап быһыыта, таңаһы тупсарыы толору умнууга хаалар. Национальнай таңас-сап функциональнай суолтата сүтэр;

- 20 үйэ 90-нус сылларыгар төрдүс кэрдиис саҕаланар. Дьон-сэргэ төрүттэригэр интэриэстэрэ үөскүүр, матырыяальнай, духуобунай култуура чөлгө түһэр. Маастардар саха таңаһын реконструкциялаан саҕалыыллар, саха таңаһын тигиигэ чааһынай мастарыскайдар, фирмалар төрүттэнэллэр.

Күн бүгүн саха бырааһынныктаабы толору комплеҕын хас да көрүңгэ араарыаха сөп.

Дьахтар комплеҕар кытыылаах сон, халадаай, кэһиэччи, дьабака бэргэһэ, этэрбэс, үрүң көмүс симэх, бастыңа, илин-кэлин кэһиһэр, сүрэх, ытарҕа, бөҕөх, өттүк симэҕэ киирэр.

Дьахтар боростуой собус комплеҕар онолоох сон, халадаай, кэһиэччи, кылтан сэлээппэ эбэтэр саал былаат, сарыы атах таңаһа киирэр. Манна толору көмүс симэҕи кэтиэххэ сөп.

Эр киһи толору комплеҕар ырбаахы, солко кур, үрүң көмүс туоһахталаах тирии курдаах (хататтаах, кыалыктаах, кыыннаах быһахтаах) онолоох сон, чомпой бэргэһэ, сэлээппэ эбэтэр хортуус, билэлээх тирии атах таңаһа киирэр. Онолоох сон дьахтар кизниттэн уратыта суох. Эр киһиэхэ баайы-дуолу, дэлэгэи бэлиэтиир булгуччулаах атрибутунан кур буолар.

Билигин сахалыы таңас туттулар, кэтиллэр эйгэтэ кэнээтэ. Онон сыанаҕа кэтиллэр таңас күннээри кэтэр таңаһы кытта булкуһуо суохтаах. Таңнар култуура диэн баар, ону тутуһуохха наада. Холобур, кыл сэлээппэни кытта саал былааты бааныы, былаат үрдүнэн көмүс бастыңа уурунуу эбэтэр халадаай иһинэн бүрүүкэ, саха таңаһын кытта кыл түбэтиэйкэ, сүрэх кизгэли кэннигэр кэтии, кэлин кэһиһэри иннигэр кэтии түгэннэрэ бэйэ култууратын убаастаабат сүөргү көстүүттэн тахсар. Элбэх көмүс кизгэллээх сылдьан, туора-маары суумканы уонна дэйбири илиинэрин

матырыяаллар барсаллары?

Халадаайга – атылаас, жаккард-моар, креп-саржа, аманда, тафта уонна араас солко матырыяал. Кэһиэччи эмиэ ити матырыяаллартан эбэтэр тафта, жаккард, куруһубалаах жаккард матырыяалтан истээн тиктиэххэ сөп. Онолоох соңно тафта, жаккард, баархат үчүгэй. Оттон кытыылаах соңно сукуна эбэтэр баархат, жаккард барар. Эр киһи онолоох сонугар «костюмнай» диэн барсар. Биллэн турар, наһаа чабылыар, дьэрэкээн таңас кинилэргэ барбат. Кыыс оһолорго, кыргыттарга креп-саржаттан, шифонтан, чабылхай моартан тэлээркэй гына тиктэххэ, олус үчүгэй. Кэһиэччигин креп-саржаттан тигиэххэ сөп. Билигин сахалыы сардаана уонна араас сибэкки купоновай ойуулаах шифоннар бааллар, олор барсаллар. Уол оҕо сонун чэлпэки габардинтан тигэр ордук, ырбаахытын сибэккитэ суох сатыынтан эбэтэр креп саржаттан тигиллэр.

Бу курдук саха төрүт таңаһын чинчийээчи, иистэннэң Светлана Ивановна Петрова сүбэтин тутуһан, төрүт таңаспытын-саппытын пропагандалыаххытын, дьыэ кэргэңгэ комплект хомуйан саҕалыаххытын сөп.

Онтон биһиги Чурапчыбытыгар төрүт сахалыы таңаһы тигиигэ кимнээх ылсан үлэтииллэрин «Ай» народнай студия билиһиннэрэр. «Дьүөгэ» иис сыаҕа нэһилиэннэҕэ

өңө быһыытынан таңас тигэр, матырыяаллары атылыыр. Салайааччы - өрөспүүбүлүкэ норуотун маастара Татьяна Карсанаева. Маны тэнэ, төрүт таңаһы-сабы тигэллэр: норуот маастара Парасковья Шадрин (Мугудай нэһилиэгэ), өрөспүүбүлүкэ уус-уран оһонук маастардара Альбина Дьячковская, Надежда Ахматова (Чурапчы нэһилиэгэ), Агафья Никитина (Сылан нэһилиэгэ), Наталья Гуляева (Төлөй нэһилиэгэ) уо.д.а. Эдэрдэртэн

Ольга Дьячковскаяны, Аина Анемподистованы, тирии сэлэччиги тигэр Күннэй Захарованы ааттыбыт. «Ай» народнай студия кылаабынай исписэлиһэ Айылгы Пинигина улууспутугар саха таңаһын пропагандалааччы быһыытынан маастардары кытары ситимнээхтик үлэлэһэр, семинар-практикумнаны тэрийэр.

Таңас-сап болпуруоһугар, түмүккэ, «Кыым» хаһыаттан гуманитарнай чинчийи институтун устуоруя билимин хандыдаата, этнограф Наталия Данилова «Аныгы таңас уонна саха таңаһа» диэн санаатыттан

баттабын ыһара. Хараңа өңнөөх таңас, хара хаарыс солко халадаай ырбаахы баай дьахтар сааһын, туох балаһыанньалаабын көрдөрөрө.

Аныгы олох сизэринэн таңаһы-сабы тэнэ барсар атрибуту туттуу сизэрдээх буолла. Холобур, дьон-сэргэ бары кэриэтэ дэйбири тутар буолла. Манна эмиэ Наталия Данилова санаатын сырдаттабын.

Үгүс киһи айыыларга тиксээри, үүт маңан дэйбири наада, дьахтарга уонна эр киһиэхэ тус-тупса өңнөөх буолуохтаах диэн араас санаа баар. Төрдүнүлэн көрдөххө, дэйбири – сайын кумаартан-оһоойуттан көмүскэнэр мал. Былыр туох да сакральнай суолтата суоҕа. Хайдах өңнөөх кутуруктаах сылгылаахтар да, оннук өңнөөх дэйбиридэнэллэрэ. Былыр киһи барыта дэйбиридээбэ. Сылгы кутуругар тутуах оһорон, тутта бараллара. Нотуруускалыы сүгэн илдэ сылдыаллара. Арай кэлин ыһааха дьон-сэргэ тобуорустабына, баайдар таһымнарын, кыахтарын көрдөрөөрү, дэйбиридэрин үрүң көмүһүнэн, муоһунан кизгэтэн биэрэллэрэ. Кэрэтик кизгэтиллибит, үрүң көмүһүнэн симэммит дэйбиридэрин быһахтарын кытары тэнэ тутан баана сылдыаллара. Билигин дэйбири араас сизэргэ-туомна туттулар сакральнай тэрилгэ кубулуйда.

Бу курдук саха төрүт таңаһын-сабын пропагандалыырга сөптөөх соруктаах үлэытылланкэллэ. Омукбыһытынан уратыбытын, мындырбытын бэлиэтиир национальнай таңаспытыгар болжомтобутун ууран дьыэ кэргэнинэн хааччыллар, тиктэр-симэнэр буоллубут. Кырдыга да, саха киһитэ бэйэтигэр барсар быһыылаах-таһаалаах, оһуордаах-мандардаах, сиздэрэй симэхтээх төрүт таңаһын кэтэн сырыттабына, киһи хараҕа үөрэр, астынар буоллаҕа.

Хомуйан суруйда
Мария ВАСИЛЬЕВА.

«Ай» народнай студия
хаартыскалара.

МИН ДОЙДУМ - АРАССЫЙА

1990 сыллаахха бэс ыйын 12 күнүгэр РСФСР норуот дьокутааттарын бастакы съеһигэр РСФСР судаарыстыбаннай суверенитетын декларацията ылыныллыбыта.

1992 сыл бэс ыйын 11 күнүттэн бу күн бырааһынньыктаабы күнүнэн биллэриллибит.

Арассыйа -- трансконтинентальнай судаарыстыба, Европа илин уонна Азия хоту өттүгэр сытар. Территориятын аан дойду саамай улахан судаарыстыбата буолар.

Арассыйа кыраныыссатын уопсай уһуна -- 60 933 км. Онтон 38 808 килэмиэтир -- муора кыраныыссата. Хоту уонна илин өттө -- муора, собуруу уонна арбаа өттө - сүрүннээн сир.

Нэһилиэнньэтэ -- 2021 сыл тохсунньу 1 күнүнээҕи туругунан Росстат көрдөрөрүнэн, 146 171 015 бастайааннай олохтоох баар. Нэһилиэнньэтин ахсаанынан аан дойдуга 9-с миэстэбэ турар.

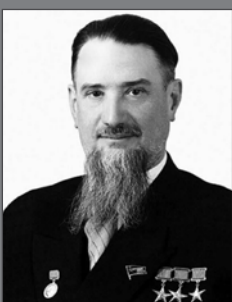
НАУКА

Александр
ПОПОВ

Константин
ЦИОЛКОВСКАЙ

Игорь
КУРЧАТОВ

Сергей
КОРОЛЕВ

Михаил
КАЛАШНИКОВ

Аба дойдубут учуонайдарын уонна изобретателлэрин ахтан ааһар тобоостоох. Ол курдук, Александр Попову, Константин Циолковскайы, Игорь Курчатову, Сергей Королеву, Михаил Калашникову.

Гимн России

Россия — священная наша держава,
Россия — любимая наша страна.
Могучая воля, великая слава —
Твое достоянье на все времена!

Славься, Отечество наше свободное,
Братских народов союз вековой,
Предками данная мудрость народная!
Славься, страна! Мы гордимся тобой!

От южных морей до полярного края
Раскинулись наши леса и поля.
Одна ты на свете! Одна ты такая —
Хранимая Богом родная земля!

Славься, Отечество наше свободное,
Братских народов союз вековой,
Предками данная мудрость народная!
Славься, страна! Мы гордимся тобой!

Широкий простор для мечты и для жизни
Грядущие нам открывают года.
Нам силу даёт наша верность Отчизне.
Так было, так есть и так будет всегда!

Славься, Отечество наше свободное,
Братских народов союз вековой,
Предками данная мудрость народная!
Славься, страна! Мы гордимся тобой!

РФ судаарыстыбаннай гиимин матыыба уонна тизкиһэ Сэбиэскэй Сойуус гиимиттэн ылыллыбыта. Сергей Михалков уонна Габриэль Эль-Регистан хоһоонугар Александр Александров матыып суруйбута.

Аба дойду Улуу сэриитигэр Кыайыы -- омугуттан тутулуга суох биһигини сомоболуур күүспүтүнэн буолар. Аба дойду биллиилээх дьоруойдара Георгий Жуков, Михаил Девятаев, Зоя Космодемьянская, Яков Павлов уо.д.а. биһиги исторической өйдөбүлбүтүн онороллор.

Дойду Улуу дьоруойдара Александр Невскэй, Юрий Гагарин -- улахан событиелар символлара. Александр Невскэй быйыл төрөөбүтэ 800 сылын бэлиэтиибит.

МОШЕННИКТАР САҢА НЬЫМАЛАРЫ ТОБУЛАЛЛАР

Билинги олох сизэринэн мошенниктар дьону албынныыр араас саҥа ньымалары тобулаллар. Ол курдук аан дойду үрдүнэн тарбаммыт “COVID-19” ыарыы тизмэтин киэнник туттар буоллулар.

Онуоха мошенниктар тустаах киһиэхэ эрийэн, араас өгөнү онороллорун туһунан кэпсизэхтэрин сөп. Холобур, кредит төлөөһүнүн көһөрөн биэриини, пособие, компенсация оноруутун, авиабилети төннөрүүнү, волонтерство туһунан уонна да атын тустаах киһи кыһалбатыгар сөп түбэһиннэрэн, киниэхэ ылыннарарылаах ғына кэпсизэхтэрин сөп.

Манньык түгэннэ хайа да уустук балаһыанньаба кирибит буоллаххытына, бэйэбит банковской каартабыт дааннайын, парольун этимэн эбэтэр СМС нөнүө төлөбүрү оноруу туһунан сообщение кэллэбинэ, онно эппиэти ытытыман.

Р.Е. АДАМОВ,

РФ ИДМ Чурапчы улуугуругар отделын участковой уполномоченнайа, полиция капитана.

Бюджетным учреждением погашена задолженность по оплате коммунальных услуг на сумму 10 миллионов рублей

Прокуратурой Чурапчинского района проведена проверка соблюдения законодательства в сфере жилищно-коммунального хозяйства.

Установлено, что между теплоснабжающей компанией и центральной районной больницей Чурапчинского района заключен договор теплоснабжения. Ввиду нарушений положений договора о поэтапном порядке оплаты перед ресурсоснабжающей организацией образовалась задолженность за тепло в размере 9,9 млн. рублей. Это могло повлечь приостановление либо ограничение предоставления услуги, и, как следствие, помешать нормальному функционированию объекта социального назначения.

В связи с этим прокуратурой района в адрес главного врача центральной районной больницы внесено представление.

Представление прокуратуры рассмотрено, нарушения законодательства устранены, задолженность перед поставщиком коммунальной услуги погашена в полном объеме.

Чурапчинская прокуратура.

Түүннү кэмнэ граждaннар сынньaлaннaрын уоннa чуумпуну кэһии туһунaн ыстaтыйa:

РФ Сокуона этэринэн, түүннү кэмнэ чуумпуну кэһии дьайыытыгар граждaннар уоннa юридическай сирэйдэр буруйу онорууларын туоратыылара, саахал, айылбаа иэдээнэ, ыксаллаах быһыы-майгы содулун туоратыы, куттал суох буолуутун хааччыйар суһал үлэни толоруу уонна итэҕэлгэ сүгүрүйэр дьайыылар кирибэттэр. Онтон атын түгэннэ граждaннар 1000 тыһыынчаттан 5000 тыһыынча солкуобайга диэри; дуоһунастаах дьонно - 10000 тыһыынчаттан 50000 тыһыынча солкуобайга диэри; юридическай тэрилтэлэргэ – 50000 тыһыынчаттан 250 тыһыынча солкуобайга диэри кээмэйдээх административнай ыстараабы туттууга тиэрдэр.

Хос быһаарыы:

1. Түүннү кэмнэ граждaннар сынньaлaннaрын уоннa чуумпуну кэһиигэ кириэр:

1) Тэлэбиисэри, радиоприемниги, магнитофону уонна атын тыастаах-уустаах тэрили, ол иһигэр тырааныспар сиризэстибэтигэр, бытархай атыы эбийиэгэр (киоскаба, павильонна, лотокка) туруоран туһаныы;

2) Муусука үнүстүрүмүөнүгэр оонньоонун, хаһыы-ыһыы, иһирии, ыллааһын, итиэннэ тыастаах-уустаах атын дьайыы;

3) Пиротехническай сиризэстибэни туттуу;

4) Өрөмүөн, тутуу, сүөкүүр-тиэйэр үлэ, уо.д.а.

Бу ыстатыйаба түүннү кэминэн олохтоох бириэмэнэн киһэ 21-тэн сарсыарда 8 чааска дылы аабыллар. Өрөбүллэргэ уонна бырааһынныктарга киһэ 22 чааста сарсыарда 10 чааска дылы аабыллар. Күнүс 13 чааста 15 чааска диэри тыас - уус көнүллэммит.

Саха өрөспүүбүлүкэтигэр түүннү кэмнэ чуумпу ирдэниллэр миэстэлэринэн буолаллар:

1) Балыыһа, диспансер, санаторий, сынньалан, пансионат дьиэтэ уонна территориялара;

2) Олорор дьизэ квартирата, оҕо саадын дьизэтэ, оҕолор, кырдыабастар уонна инбэлииттэр интэринээт-дьизэлэрэ уонна территориялара;

3) Гостиница нүөмэрэ уонна уолсай дьизэбэ киһи олорор хоһо уонна территориялара;

4) Подъезд, лифт кабината, кирилизэ килиэккэтэ;

5) Граждaннар мэлдьи эбэтэр быстах кэмнэ сылдьар атын сирдэрэ;

7) Микрооройуон уонна дьон олорор бөлөх дьизэлэрин сиригэр-уотугар баар быһаһаакка (оҕолорго, успуорка, оонньууга аналлаах).

Л.И. МАКСИМОВА,
административнай сокуон
туолуутугар эппиэтинэстээх
сотрудник, РФ ИДМ Чурапчы
улуугуругар отделын старшай
прапорщица.

--- КӨР-СЭРГЭЭ ---

НВК SAHA

«Саха» НКХ ханаалын

Бэс ыйын 14-20 күннэринээби бырагыраамата

НВК SAHA

Бэс ыйын 14 күнэ Бэнидиэнник 06:00 - Саха сатаабата суох 12+ 07:00 - Фестиваль «Берег Дружбы» 6+ 07:45 - Саха сатаабата суох 12+ 08:45 - Тымныыны кыайбыттар 12+ 09:15 - Просто вкусно 12+ 10:15 - Аал-луук мас 12+ 11:00 - Тизэргэн 12+ 11:30 - Подворье 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Асчыттар 12+ 13:00 - К Дню России 6+ 13:30 - «Саха сирэ-Якутия» инф. программа 12+ 13:45 - Актуальное интервью 12+ 14:00 - Фестиваль «Берег Дружбы» 6+ 15:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 15:15 - Бастын клип 12+ 15:30 - Документальный фильм 12+ 16:15 - Эр Бэрдэ 12+ 16:45 - Дойдум дьоно 6+ 17:00 - Тизэргэн 12+ 17:30 - Подворье 12+ 18:00 - «Якутия» инф. программа 12+ 18:15 - Сэһэн сирэ 12+ 19:00 - Тымныыны кыайбыттар 12+ 19:30 - Из России с любовью 6+ 20:30 - «Якутия» инф. программа 12+ 20:45 - Концерт посвященный К Дню России 6+ 21:45 - Бастын клип 12+ 22:00 - Тизэргэн 12+ 22:30 - Подворье 12+ 23:00 - Аал-луук мас 12+ 23:45 - Бастын клип 12+ 00:00 - Фестиваль «Берег Дружбы» 6+ Бэс ыйын 15 күнэ оптуорунньук 06:00 - Сана кун 6+	07:00 - Утро Якутии 6+ 08:00 - Сана кун 6+ 10:00 - «Якутия» инф. программа 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Тизэргэн 12+ 11:30 - Подворье 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Асчыттар 12+ 13:00 - Дойдум дьоно 6+ 13:15 - Актуальное интервью 12+ 13:30 - «Саха сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - «Тэтим» радио 6+ 15:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 15:15 - Бастын клип 12+ 15:30 - Документальный фильм 12+ 16:15 - Саха сатаабата суох 12+ 16:45 - Дойдум дьоно 6+ 17:00 - Тизэргэн 12+ 17:30 - Подворье 12+ 18:00 - «Саха сирэ» информационная программа 12+ 18:15 - Сэһэн сирэ 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Олох уеуэргэр 12+ 20:30 - «Саха Сирэ» инф. биэри 12+ 21:00 - Ырыа кизьэтэ 6+ 22:00 - Тизэргэн 12+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Эл Иитэ 12+ 23:45 - Бастын клип 12+ 00:00 - Олох уеуэргэр 12+ Бэс ыйын 16 күнэ сэрэдэ 06:00 - Сана кун 6+ 07:00 - Утро Якутии 6+ 08:00 - Сана кун 6+ 10:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Тизэргэн 12+ 11:30 - Подворье 12+	12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Асчыттар 12+ 13:00 - Дойдум дьоно 6+ 13:15 - Актуальное интервью 12+ 13:30 - «Саха сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - «Тэтим» радио 6+ 15:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 15:15 - Бастын клип 12+ 15:30 - Документальный фильм 12+ 16:15 - Саха сатаабата суох 12+ 16:45 - Дойдум дьоно 6+ 17:00 - Тизэргэн 12+ 17:30 - Подворье 12+ 18:00 - «Саха сирэ» информационная программа 12+ 18:15 - Сэһэн сирэ 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:30 - «Саха Сирэ» инф. биэри 12+ 21:00 - Ырыа кизьэтэ 6+ 22:00 - Тизэргэн 12+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Аал-луук мас 12+ 23:45 - Бастын клип 12+ 00:00 - Талбан 12+ Бэс ыйын 17 күнэ чэппизэр 06:00 - Сана кун 6+ 07:00 - Утро Якутии 6+ 08:00 - Сана кун 6+ 10:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Тизэргэн 12+ 11:30 - Подворье 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Асчыттар 12+ 13:00 - Дойдум дьоно 6+ 13:15 - Актуальное интервью 12+	13:30 - «Саха сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - «Тэтим» радио 6+ 15:00 - «Якутия» инф. программа 12+ 15:15 - Бастын клип 12+ 15:30 - Документальный фильм 12+ 16:15 - Уутээн кэпсээнэ 12+ 16:45 - Дойдум дьоно 6+ 17:00 - Тизэргэн 12+ 17:30 - Подворье 12+ 18:00 - «Саха сирэ» информационная программа 12+ 18:15 - Бастын клип 12+ 18:30 - В эфире филармония Якутии 6+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Олох уеуэргэр 12+ 20:30 - «Саха Сирэ» информационная программа 12+ 21:00 - Олох уеуэргэр 12+ 22:00 - Тизэргэн 12+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Эл Иитэ 12+ 23:45 - Бастын клип 12+ 00:00 - Олох уеуэргэр 12+ Бэс ыйын 18 күнэ бээтинсэ 06:00 - Сана кун 6+ 07:00 - Утро Якутии 6+ 08:00 - Сана кун 6+ 10:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Тизэргэн 12+ 11:30 - Подворье 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Асчыттар 12+ 13:00 - Дойдум дьоно 6+ 13:15 - Актуальное интервью 12+ 13:30 - «Саха сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - «Тэтим» радио 6+ 15:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 16:00 - Ырыа кизьэтэ 6+	12+ 15:15 - Бастын клип 12+ 15:30 - Документальный фильм 12+ 16:15 - Тымныыны кыайбыттар 12+ 16:45 - Дойдум дьоно 6+ 17:00 - Тизэргэн 12+ 17:30 - Подворье 12+ 18:00 - «Саха сирэ» информационная программа 12+ 18:15 - Актуальное интервью 12+ 18:30 - ПроАвто 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Көмүс ааттар 6+ 20:30 - «Саха Сирэ» информационная программа 12+ 21:00 - Көмүс ааттар 6+ 21:45 - Бастын клип 12+ 22:00 - Тизэргэн 12+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Аал-луук мас 12+ 23:45 - Бастын клип 12+ 00:00 - Кэрэ кэпсээн 6+ Бэс ыйын 19 күнэ субуота 06:00 - Золотой фонд 12+ 07:00 - Саха итэбэлэ 12+ 07:30 - Геван 12+ 08:00 - Бастын клип 12+ 08:15 - Просто вкусно 12+ 09:15 - Истин илдьит 6+ 10:00 - Сайын кэллэ! 0+ 10:15 - Урукку кэм олонхоуттара 6+ 11:00 - Саха сатаабата суох 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Кэрэ кэпсээн 6+ 13:30 - «Якутия» информационная программа 12+ 13:45 - Готовим вкусно 12+ 14:00 - Ырыа кизьэтэ 6+ 15:00 - «Якутия» инф. программа 12+ 15:15 - Документальный фильм 12+ 16:00 - Ырыа кизьэтэ 6+	18:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 18:15 - Истин илдьит 6+ 19:00 - Уутээн кэпсээнэ 12+ 19:30 - Олоохуна Улуу олонхону уруйдуур! 6+ 22:30 - Якутия. День за днем 12+ 23:15 - Кэнсирэ 6+ 00:00 - «Якутия» информационная программа 12+ Бэс ыйын 20 күнэ баскыһыанньа 06:00 - Золотой фонд 12+ 07:00 - Саха сатаабата суох 12+ 07:30 - Геван 12+ 08:00 - Будем вместе 12+ 08:15 - Чөл буолуок! 12+ 09:15 - Истин илдьит 6+ 10:00 - Сайын кэллэ! 0+ 10:15 - Урукку кэм олонхоуттара 6+ 11:00 - Торжественная церемония открытия XIV национального праздника Ысыах Олонхо на благословенной долине Аанньах. Прямая трансляция 6+ 13:30 - Якутия. День за днем 12+ 14:00 - «Олоохуна Улуу олонхону уруйдуур!» 6+ 16:00 - Золотой фонд 6+ 16:30 - «Олоохуна Улуу олонхону уруйдуур!» 6+ 17:00 - Кыл кырыымпа 6+ 17:15 - Истин илдьит 6+ 18:00 - «Олоохуна Улуу олонхону уруйдуур!» 6+ 21:00 - Якутия. День за днем 12+ 21:30 - Кэнсирэ 6+ 23:30 - Уутээн кэпсээнэ 12+ 00:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 00:15 - Торжественная церемония открытия XIV национального праздника Ысыах Олонхо на благословенной долине Аанньах 6+
---	--	--	---	--	---

ЭБЭРДЭЛИИБИТ!

Күндү ийзбитин, кэргэммин, эбэбитин
Нина Михайловна ЗАБОЛОЦКАЯНЫ бэс
 ыйын 11 күнүгэр 70 сааскын
 туолбуккунан итиитик-
 истинник эбэрдэлиибит!

Эйиэхэ чэгиэн
 доруобуйаны, чугас дьонун
 тапталларыгар уугуттанан, уһуннук,
 дьоллоохтук олороргор бабарабыт.

**Эбэрдэни кытта кэргэнин Николай,
 кыргыттарын Маша, Нина, кинилэр
 оҕолоро уонна бары аймахтарын.**

--- УГОЛОК ПОЛИЦИИ ---

27.05.2021 года подписано распоряжение Главы Республики Саха (Якутия) от 27.05.2021 года № 201-РГ «Об установлении особого противопожарного режима на территории Республики Саха (Якутия)».

Главой Чурапчинского района от 05.06.2021 года за № 799 вынесено распоряжение «Об установлении особого противопожарного режима на территории муниципального образования Чурапчинского района РС(Я) до особого распоряжения».

В соответствии со статьей 8.32 КоАП РФ за нарушение правил пожарной безопасности в лесах граждане и должностные лица могут быть привлечены к административной ответственности. За июнь месяц текущего года участковыми уполномоченными полиции ОМВД России по Чурапчинскому району выявлено 3 нарушения по которым составлены административные протоколы и переданы в ОНД по Чурапчинскому району для принятия решения.

Уважаемые жители и гости Чурапчинского района не разжигайте костры и не сжигайте мусор, соблюдайте правила пожарной безопасности на земельных участках и в лесах в условиях особого противопожарного режима.

ОМВД России по Чурапчинскому району.

--- КЭРИЭСТЭБИЛ ---

Доборбут кэриэнигэр

Дьячковский Дмитрий Иннокентьевич 1957с. Чурапчытаагы интэринээт-оскуола аһыллыытыгар Мындабаайыттан кэлбитэ. 4-с кылаас оҕото эрэри бэйэтин кэмигэр сытыы, кириилээх-тахсыылаах уол этэ. Оскуолаа саамай актыыбынай үөрэнээччи этэ. Араас күрэхтэһиилэргэ барытыгар кыттар, тимуровский хамсааһыны салайан, Үллэр дэриэбинэтигэр соботох олоһор сэрии оҕдооботугар көмөнү тэрийбитэ.

Баянна оонньуура, духовой оркестр үгүс үнүстүрүмүөннэригэр оонньуура.

Армияҕа сулуспалыы сылдьан, чааһыгар "Бастын механик-суоппар" буолан кэлбитэ.

Сулуспалаан бүтэн, дойдутугар эргиллэн кэлэн баран, Карл Маркс аатынан колхозка комсомольскай тэрилтэ сэкирэтээринэн ситиһиилээхтик үлэлээбитэ. Ол сылдьан, Одьулуун кыһын күргэн ылан, 5 кыыстаммытара, 1 уоллаахтар.

Онтон дойдутугар Мындабаайыга көһөн кириэн, дьыэ туттан, быр-бааччы олоһуоттара. Сыыйа ыалдьар буолбута, онон уһаабатаҕа.

Дмитрий Иннокентьевич 1994 сыллаахха кулун тутар 14 күнүгэр өлбүтэ. Кини олоһон ааспыт олоһун, үтө аатын оҕолоро, сиэннэрэ ааттатыахтара, сиппэтэҕин ситэриэхтэрэ, ыраллаабытын ыпсарыахтара диэн эрэнэбин.

Михаил Дмитриевич Ефремов.

Амма улуһун Мээндиги нэһилиэгин кырдыаҕас олохтооҕо, Дьоруой Ийэ

ОКОРОКОВА Мария Никоновна

Ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан кыһыгар, биіргэ үлэлиир кэллээҕэбитигэр Саргылана Ильична Окороковаҕа, бары оҕолоругар, сиэннэригэр дириң кутурбаммытын тирдэбит.

«Автозапчасти» маҕаһыын кэлэктиибэ.

БҮТЭНИК ЧЭПЧЭТИИЛЭЭХ СУРУТУУНУ

МҮЧЧҮ ТУТУМА!

БЭС ҮЙҮН 7 - 17 КҮННЭРИГЭР

2021 сыл
 иккис анаарыгар
 сурутуу сыаната:

Аадырыска

431,58 солк.

Почтаттан ылыы

419,46 солк.

--- БОЛҔОЙУН! ---

БАҔААР ТАХСЫАН СӨПТӨӨХ СИРДЭРИГЭР РЕЙДЭ
ЫЫТЫЛЫННА

Бу сыл ыам ыйыгар Саха сиринээҕи Россельхознадзор уонна Ыксаллаах быһыы-майгы министристибэтин салаалара биіргэ холбоһон, тыа хаһаайыстыбатын баһаар тахсыан сөптөөх сирдэригэр рейдэни ыыттылар.

Бэрэбиэркэ түмүгүнэн, 23 отунан-маһынан үүммүт, өр сыл туттуллубатах сирдэр баалара биіргээннэ. Ону таһынан 2 сиргэ сокуонунан көнүлэ суох өртөөһүн ыытыллыбыта билиннэ. Рейдэлэр Нам, Хаҥалас, Горнай, Чурапчы, Мэнэ Хаҥалас улуустарыгар уонна Дьокуускай куорат сирдэригэр аастылар. Сокуону кэһи тахсыбыт сир

хаһаайынарыгар эбэтэр арендаҕа ильдэ сылдьар дьонно Россельхознадзор сир туругуттан көрөн, туһааннаах миэрэлэри ылыныа.

Санатан эттэххэ, тыа хаһаайыстыбатын учаастактарыгар, саппаас уонна нэһилиэнньэлээх пуун сирдэригэр уоту оттор көнүллэммэт. Сир хаһаайытара кэминэн көрөн, учаастактары сөптөөхтүк харайаллара ирдэнэр.

**Павла АДАМОВА, Россельхознадзор
 Саха сиринээҕи салаатын сири кэтээн көрөр
 отделын начаалынньыга.**

Тапталлаах сиэн быраатым, бырааппыт, убайбыт, Хадаар нэһилиэгин олохтооҕо

АДАМОВ Константин Дмитриевич

олохтон олус хомолтолоохтук, соһумардык туораабытынан ийэтигэр, эдьийбитигэр Наталия Ивановнаҕа, кийипитигэр Любовь Дмитриевнаҕа, кыргыттарыгар, биіргэ төрөөбүттэригэр, чугас аймахтарыгар, доботторугар дириң кутурбаммытын тирдэбит, аһыгытын тэннэ үллэстэбит.

**Диринтэн кырдыаҕас эдьийгит М.В. Кириллина
 уонна Чурапчыттан, Намтан, Дьокуускай куораттан кини оҕолоро.**

ССРС уонна РСФСР норуотун үөрэбириитин туйгуна, «Гражданскай килбиэн», «Учууталлар учууталлара» бэлиэлэр хаһаайынара, СӨ үөрэҕин систиэмэтин бочуоттаах бэтэрээнэ, Чурапчы улуһун, Чурапчы, Сылган нэһиликтэрин Бочуоттаах олохтооҕо

ГОРДЕЕВА Анна Егоровна

уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан кутурбаммытын тирдэблэр:

- Гордеева Анна Егоровна күн сириттэн күрэммитинэн оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар Чурапчы улуһун математиктарын холбоһуга.

- Гордеева Анна Егоровна олохтон туораабытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар С.К. Макаров аатынан Чурапчы гимназиятын кэлэктиибэ.

Дьокуускай куорат Улахан Марха олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ

СПИРИДОНОВА (Тарабукина) Любовь Иннокентьевна

олохтон туораабытынан балтытыгар, Дирин орто оскуолатын нуучча тылын уонна литэрэтиирэтин учууталыгар, профком бэрэссэдээтэлигэр Виктория Гаврильевна Пестереваҕа, кини дьыэ кэргэнигэр, чугас аймахтарыгар дириң кутурбаммытын тирдэбит.

**Дирин орто оскуолатын кэлэктиибэ,
 үөрэх үлэһиттэрин профсойуһун кэмитиэтэ.**

Ген. дириэктэр - **Н.М. СТРУЧКОВА.**
 Шеф-эрдээктэр - **Е.Г. МАКАРИНСКАЯ.**
 2-с категориялаах эрдээктэр - **А.М. СЛЕПЦОВ.**
 Кэрэспэдиэн - **М.В. ПЕТРОВА.**
 Танааччы, бэчээттээччи - **Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.**

Тэрийэн таһаарааччылар: СӨ Бырабытыалыстыбата, Саха Өрөстүбүлүкэтин "Сахабэчээт" Судаарыстыбаннай автономнай тэрилтэтин "Сана олох" хаһыат эрдээксийэтэ.
 677000, Дьокуускай к., Орджоникидзе ул. 31, 124 каб.
 тел./факс: (411-2) 34-39-17 e-mail: sakhabechat@mail.ru.
 Российскай Федерация Роскомнадзор СӨ салаалатыгар
 2020 с. бэс ыйын 3 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ
 - ПИ №ТУ14-00559.

Эрдээксийэ аадырыһа:
 678670, Чурапчы сэл.,
 Карл Маркс ул., 26
 "а".
 Телөпүүннэрбит:
 эрдээктэр - 41-332,
 отделлар - 41-265, 41-358.
 E-mail: sanaoloh@mail.ru,
 сайт: sanaoloh.ru, instagram:
 @sanaoloh

Бэчээккэ сакаас: № 42 (11795)

Кээмийэ: 2 бэч. лист

Ахсаана 1250. Хаһыат сыаната: 15

Ааптар суругар этилэр санаа редакция
 позициятыгар мэлдьи сөп түбэһэр
 буолбатах. Сурууга ыйылар чачылар
 кырдыаҕастарыгар этилэтигэр ааптар тус
 бэйэтигэр.

Хаһыат бэчээккэ бэриллэр графика: 16 с 00 м. Бэчээккэ бэрилиннэ: 16 с 00 м. "Сахабэчээт" автономнай тэрилтэтин "Сана олох" хаһыат эрдээксийэтигэр 10.06.2021 с. офсетка бэчээттэннэ.
 Типография аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс ул., 26 "а". Индекс: ПИ964. Хаһыат нэдиэлэҕэ икитэ: оптуорунуука уонна бээтинсэҕэ тахсар.